

20-N, MIG SEGLE DESPRÉS

PILAR LUMBRERAS Caputxina

«Ho vaig viure amb el neguit de què passaria»

GEMMA CAMPS
Manresa

Pilar Lumbreras, l'última caputxina a deixar el convent del carrer de Talamanca de Manresa, que ara viu en una residència, es va assabentar de la mort de Franco mentre feia un curset de teologia als jesuïtes de Sant Cugat. «Van posar la ràdio a l'hora de dinar i van donar la notícia». Llavors, encara vivia a Barcelona. «Ja tenia el projecte de venir al convent de Manresa, però anava i venia».

La notícia de la mort del dictador la va viure «amb

una sensació d'alleujament, però, per altra banda, amb el neguit de què passaria. Tothom deia que tot estava molt ben lligat, però, en el fons, hi havia la por de saber cap a on anarien les coses. Si hi hauria un estira i arronsa amb els seus partidaris, perquè els tenia, és innegable, i si intentaríem bloquejar l'entrada a la democràcia».

Altrament, fa notar, si hi hagués hagut una revolta, la part eclesiàstica hauria rebut segur. Si bé la vida no li va canviar, sí que admet que hi va haver un canvi pel que fa a «poder dir les coses amb més tranquil·litat i desimboltura».

«Franco ha mort», 50 anys

CONXITA PARCERISAS Historiadora de Memoria.cat

«Tot va agafar un altre ritme i perspectiva»

G.C.
Manresa

El 1975, Conxita Parcerisas treballava al Banc Mercantil de Manresa i a la tarda estudiava a l'Autònoma. «Els dies que anava a la universitat feia horari de 7 a 2. Com que no havia escoltat la ràdio, vaig anar a treballar a les 7 i fou llavors quan un company m'ho va dir. Tinc la imatge del lloc exacte on estava i el primer pensament: Ja era hora!». Ho va viure «amb satisfacció i una illu-

sió neguitosa. Recordo les mirades de complicitat amb els altres joves que havíem coincidit en activitats clandestines. No recordo haver brindat amb xampany, però, el meu pare, que era de la lleva del bi-beró i havia estat en un camp de concentració franquista, sí que ho va fer». Quant al canvi que va suposar en la seva vida, explica que «tot va agafar un altre ritme i perspectiva. Compartia l'esperit dels

concerts del Llach el gener de 1976. La meua parella havia estat detingut i jutjat pel TOP, el Tribunal de Orden Público de Madrid, i no li expedien el certificat de bona conducta. Això comportava que no es podia treure ni el carnet de conduir, ni el passaport. No podíem anar ni a Andorra. Això es va resoldre i la llei d'Amnistia li va resoldre una multa per haver participat en la redacció d'un manifest».

ÀNGELS FREIXANET Escultora

«No es parlava de cap altra cosa»

G.C.
Manresa

Àngels Freixanet, que justament el pròxim dia 28 de novembre recollirà el Premi Bages de Cultura 2025 per la seva trajectòria creativa, recorda aquell moment perquè «tenia aquí un amic argentí que el seu pare havia estat exiliat i que se'n anava a dormir amb la ràdio posada esperant que es morís». És qui li va comunicar. «Jo tenia una exposició a Barcelona, a la Sala Gaudí, i hi baixava cada dia perquè m'agradava ser-hi per a quan hi anés

gent i a les 5 de la tarda ja tancaven perquè tenien por que, quan es morís, passés alguna cosa». Recorda que va trigar molt a morir i que «ho vam saber perquè no es parlava de cap altra cosa», tot i que «no s'acabava de morir mai». Aleshores, tenia un fill i «em feia patir que no passés res. Sí que soc d'esquerrers, però, sense haver-me significat mai, no sabies què podia passar». No té la percepció que la mort del dictador li canviés la vida ni professionalment. «La vida va continuar perquè, en realitat, no va passar res».

GONÇAL MAZCUÑÁN Periodista

«Vaig anar a fer un esmorzar de forquilla»

G.C.
Manresa

Gonçal Mazcuñán va saber que s'havia mort el dictador per la ràdio. Aleshores, feia una feina d'encarregat al matí en un magatzem de materials de construcció, a Construccions Carrió, que li permetia poder-s'ho combinar a la tarda amb els estudis de periodisme. «L'empresa on treballava tenia la ràdio posada perquè ho estàvem esperant tots. Vaig escoltar la notícia i, quan ho

van acabar de dir, me'n vaig anar davant d'on treballava, que hi havia un bar que es deia La Parrilla, i em vaig fotre un esmorzar de forquilla, i a casa vam brindar amb cava». Fa notar que, «amb el temps, potser hi hem reflexionat més i ens ha dolgut que morís al llit, però, en aquell moment, es va viure com un alliberament». Ja estava casat i amb fills, i treballant i estudiant. «Era una etapa molt vital per a nosal-

tres. La vida no ens va canviar, però sí que ens va obrir expectatives». A la facultat recorda que «es va fer vagues general i, després, ens van donar l'aprovat general. A tot arreu es va viure amb certa satisfacció i eufòria, tot i que els grisos encara actuaven». Mazcuñán estava implicat en l'Associació de Veïns de la Carretera Santpedor i «s'hi va reflectir la revolta, l'ànim de 'vinga va, tombem, tombem'».

QUIMALOY Historiador

«Es respirava molta fam de llibertat»

MARC LLOHIS
Manresa

«Feia dies que ho esperàvem... la veritat és que es va allargar una barbarietat» recorda l'historiador manresà Quim Aloy sobre aquell 20 de novembre de l'any 1975. «Poques setmanes abans, el 30 d'octubre vaig poder assistir a un recital del Raimon i ja aleshores s'escoltaven cants de 'llibertat'» fa memòria Aloy, que aleshores tot just tenia 19 anys. Són precisament precedents com els del concert del cantautor valencià o el que pocs me-

sos després celebraria Lluís Llach a la sala Lloïola el febrer del 1976 que permeten a l'historiador afirmar que «es respirava molta fam de llibertat».

La seva situació vital i el fet de militar van fer que les notícies no l'agafessin per sorpresa: «estava atent a totes les notícies, perquè a part d'estudiar a la universitat era corresponsal de la revista Canigó i El Mundo Diario». Així i tot, Aloy recorda sentir «molta ràbia» a causa de les darreres execucions del franquisme: «Va ser un règim polític que va néixer matant, i que va morir matant».

ROSER FARRÀS Cantant de l'Orfeó Berguedà

«Cantàvem en català i no ens feien callar»

M. L.
Manresa

El cas de la berguedana Roser Farràs és lleugerament diferent a com van viure aquell episodi de la resta de testimonis: «Crec que des les poblacions de l'interior, anàvem fent, sense estar massa al corrent del que succeïa a altres llocs com a Barcelona». Prova d'això, és que «aleshores tenia 18 anys i ja cantava a l'Orfeó Berguedà, i la veritat és que recordo que en moltes ocasions havien entonat el cant de la senyera i no havíem tingut mai cap

problema, no ens havia fet callar mai ningú».

Per a ella, que la mort del dictador succeís aquell 20 de novembre va ser una notícia positiva, principalment perquè «amb l'orfeó havíem d'anar a una trobada de corals al País Basc a principis de mes, i patíem perquè no coincidís la notícia de la seva mort amb el viatge. Abans no podíem sortir tant, i recordo que estàvem molt neguitosos». La repressió franquista també la va colpir en diverses ocasions, la que encara recorda perfectament és l'execució de Salvador Puig i Antich.

JOAN POUS Exalcalde de Bellver de Cerdanya

«Vam fer una festa a la universitat»

XAVI MORALEDA
Manresa

«Quan va morir Franco estava estudiant Geografia i Història a la Universitat de Lleida i, per celebrar-ho, vam fer una gran festa», explica Joan Pous, exalcalde de Bellver i expresident del Consell Comarcal de la Cerdanya, recordant l'episodi que va viure amb 31 anys.

Qualifica el pas de la dictadura a la transició democràtica com «un canvi brutal», especialment per a les generacions anteriors a la seva,

que van viure el franquisme en els temps de major esplendor. Així ho va percebre amb els seus pares, republicans de soca-rel, «van passar de viure amb una certa por a un context completament diferent en què ja havia perdut la seva autoritat», relata. «Franco no va existir en cada poble i ciutat de l'estat, ell estava a Madrid. Si la dictadura tenia poder a tot arreu és perquè a cada indret hi havia algú que la imposava», comparteix. El seu ampli abast, però, es va desfermar aquell 20 de novembre de 1975 i Pous no va poder estar-se'n de celebrar-ho.

MONTSERRAT MARGARIT Activista social

«Vam anar a comprar cava per celebrar-ho»

M. L.
Manresa

A vegades el destí és capriciós. Aquell 20 de novembre de 1975, va triar ser-ho amb Montserrat Margarit, que aquell dijous «no et sabia dir per què» era a casa, escoltant la ràdio, en comptes d'estar treballant. Tenia 34 anys i un fill de 5, i tenint en compte que tant ella com el seu marit eren militants del PSUC, no es fa estrany que seguissin molt de prop tota l'actualitat que tenia a veure amb l'estat de salut del dictador, «sabíem que feia dies

que estava molt greu. Però així i tot ho van celebrar: «Vam anar a comprar cava al supermercat per brindar a la tarda».

«L'esperança» és un dels sentiments amb què no dubtar a definir les jornades que havien de venir, però no s'ha oblidat tampoc de «la incertesa» que envoltava a quina seria la reacció del règim. «Feia uns dies que havien detingut 25 companys, i cinc d'ells eren a la presó Model. Teníem l'esperança que hi haguessin canvis, sobretot pel que fa referència al paper de la dona en el marc d'una legislació molt dura».

JAUME FARGUELL Exalcalde de Berga

«Ens havíem de reunir al soterrani d'un bar»

X.M.
Manresa

De participar en xerrades polítiques al soterrani d'un bar a ser el primer alcalde de Berga després de la dictadura. Així va canviar la vida de Jaume Farguell, que va ser batlle de la capital berguedana durant 16 anys i diputat al Parlament durant quatre més.

Quan el dictador va perdre la vida ja militava al Front Nacional de Catalunya i entre el seu grup d'amistats la notícia va ser rebuda «amb satisfacció». Encara recorda les petites conferències sobre polít-

ca que havien de fer al soterrani del bar Tabal de Berga o bé a l'antic convent de les Carmelites Missioneres, ja que aquesta mena de reunions no estaven permeses i les havien de fer en la clandestinitat.

Destaca que el pas de la dictadura a la democràcia va garantir que tot-hom, però sobretot el sector independentista, «es pogués expressar de la manera que calia i en l'àmbit que calia», sense necessitat de callar ni amagar-se. Amés, va afavorir que, com ell, molts dels que freqüentaven el seu cercle s'impliquessin de ple en la política.

MARTÍ ABELLA Exregidor de Solsona

«L'herència de Franco va perdurar uns anys»

X.M.
Manresa

Va entrar a treballar a la fàbrica de bon matí, va encendre la ràdio i va ressonar «Franco ha muerto». Així va ser com, als 18 anys, l'exregidor de Solsona i expert en urbanisme, Martí Abella, va rebre la notícia. «L'emoció em va embargar, vaig sentir una sensació d'alegria perquè començava una nova etapa», confessa.

Tot i que Franco va morir el 1975, manifesta que el canvi no va ser immediat, «l'herència de la dictadura va durar uns

anys més». Malgrat això, de seguida es va poder crear la primera associació de la capital de comarca, formada per veïns de tota la ciutat. «Venia a ser la primera organització global que va haver-hi que podia qüestionar l'Ajuntament franquista», i, com explica, el consistori va posar totes les facilitats per constituir-la.

De fet, encara recorda quan en una ocasió la Guàrdia Civil va arrestar un jove que repartia octavets per a la Marxa de la Llibertat i va ser el mateix alcalde franquista qui es va personar a la caserna perquè l'alliberessin.

